

ИСТОК ПРАВОСЛАВНИ

Свети Игњатије Брјанчанинов

О НЕМОГУЋНОСТИ СПАСЕЊА ЈЕРЕТИКА И ИНОВЕРНИХ

Достојан је горкога ридања призор: хришћани који не знају шта је хришћанство. А са овим призором сада се скоро непрестано суочавамо. Погледи ретко налазе супротан, заиста утешан призор. У мноштву оних који себе називају хришћанима они ретко могу да се зауставе на хришћанину, који је то и именом, и на самом делу.

Питање које ви постављате сада постављају сви редом. "Зашто се не спасавају", пишете ви, "незнабошци, мухамеданци и такозвани јеретици? Међу њима има тако добрих људи. Погубити те тако добре људе било би противно милосрђу Божјем... Да, то је противно чак и здравом разуму човечијем. А и јеретици су такође хришћани. Сматрати себе спасеним, а припаднике осталих веровања изгубљеним, то је безумно и крајње гордо!"

Постараћу се да вам одговорим по могућности у мало речи, да многословље ниуколико не би повредило јасноћу излагања. Хришћани, ви расуђујете о спасењу, а не знате шта је спасење, зашто је оно потребно људима, најзад - не познајете Христа, Који је једино средство нашег спасења. Ево истинитог учења о том питању, учења Свете, Васељенске Цркве. Спасење је у повраћају општења (заједницења) са Богом. Ово општење (заједницење) изгубио је сав род човечији грехопадом праотаца. Сав род човечији је врста бића изгубљених. Погибељ је удес свих људи, и врлих и злих. Зачињемо се у безакоњу, рађамо се у греху.

"Са тугом ћу у гроб лећи за сином својим", говори свети патријарх Јаков о себи и светом сину своме Јосифу целомудреном и прекрасном. Силазили су у ад по окончању земаљског странствовања не само грешници него и праведници Старога завета. Таква је моћ добрих дела човекових. Таква је цена врлина наше пале природе. Да би се успоставило заједницење човека са Богом, за спасење је било неопходно искупљење. Искупљење рода људског нису извршили ни Анђели ни Арханђели, нити било које од највиших, али

ограничених и створених бића. Извршио га је сам безгранични Бог.

Казне - судбина рода људског, замењене су Његовом казном, недостатак заслуга човечијих замењен је Његовим вечним достојанством. Сва добра дела људска која су немоћна и нисходе у ад, замењена су једним моћним добрим делом: вером у Господа нашег Исуса Христа. Упитали су Господа Јудеји: "Шта да чинимо да бисмо творили дела Божија? "Господ им је одговорио: "Ово је дело Божије да верујете у Онога кога Он посла" (Јн. 6,28 - 29).

Једно добро дело нужно нам је за спасење: вера. Но вера је - дело. Вером, једино вером ми можемо ући у општење (заједничење) са Богом уз посредство њиме дарованих тајни. Али узалуд и погрешно ви мислите и говорите да ће се добри људи међу незнабошцима и мухамеданцима спасити, то јест ступити у општење са Богом. Узалуд ви гледате на мисао противну томе као на новину, као на заблуду која се поткрала.

Не, такво је постојано учење истините Цркве, и старозаветне и новозаветне. Црква је свагда сматрала да је једини Посредник спасења Искупитељ. Она је признавала да и највеће врлине пале природе нисходе у ад.

Ако су праведници истините Цркве, светилници из којих је светлео Дух Свети, пророци и чудотворци, који су веровали у Искупитеља који долази, а својом су смрћу претходили доласку Искупитеља, нисходили у ад, како то ви хоћете да незнабошци

и мухамеданци, који нису познали Искупитеља и нису поверовали у Њега, зато што вам се они чине тако добри, задобију спасење, које се даје једним, понављам вам, јединственим средством - вером у искупитеља? Хришћани, познајте Христа! Схватите да ви Њега не познајете, да сте се одрицали Њега, сматрајући да је спасење могуће без Њега због некаквих добрих дела.

Онај ко признаје могућност спасења без вере у Христа, одриче се Христа и, можда не знајући, запада у тешки грех богохуљења. "Мислимо, дакле", говори свети апостол Павле, "да ће се човек оправдати вером без дела закона" (Римљ. 3, 28). "И то је правда Божија кроз веру у Исуса Христа за све и на све који верују, јер нема разлике. Јер сви сагрешише и лишени су славе Божије, а оправдавају се даром, благодаћу његовом, кроз испуњење које је у Христу Исусу" (Римљ. 3,22 - 24).

Ви ћете приговорити: " Свети апостол Јаков захтева неизоставно добра дела, он учи да је вера без дела - мртва". Размотрите шта захтева свети апостол Јаков. Запазићете да он, као и сви богонадахнути писци Светог Писма, тражи дела вере, а не добра дела пале природе наше. Он тражи живу веру, потврђивану делима новог човека, а не добра дела пале природе противна вери. Он наводи поступак патријарха Авраама, дело из кога се пројавила вера праведника: то дело било је у приношењу на жртву Богу свога јединороднога сина. Заклати сина свога као жртву уопште није добро дело по природи човековој. Оно је добро дело као испуњење заповести Божје, као дело вере.

Загледајте се у Нови завет и уопште у цело Свето Писмо. Ви ћете наћи да оно захтева испуњење заповести Божјих, да се то испуњење назива делима, да од тога испуњења заповести Божјих вера у Бога постаје жива, као она која дела. Без њих она је мртва, као да је лишена сваког покрета. А насупротив томе, наћи ћете да су добра дела пале природе - од чула, од крви, од порива и нежних осећања срца - недопуштена, одбачена. А баш та тако добра дела вама се и свиђају код незнабожаца и мухамеданаца. За њих ви хоћете да им се да спасење, мада би то било уз одбацавање Христа.

Чудно је ваше расуђивање о здравом разуму. Откуда га, с каквим правом, налазите, и препознајете код себе? Ако сте хришћанин, онда треба да имате о овом питању схватање хришћанско, а не какво друго, самовољно или прихваћено ко зна где. Јеванђеље нас учи да смо падом стекли лажно названи разум, да разум пале природе наше, какво год урођено достојанство имао, ма како био изоштрен ученошћу овога света, очувава наслеђе стечено падом, остаје лажно названи разум. Њега треба одбацили и предати се руковођењу вере. Под тим руковођењем, у своје време, после знатних подвига у побожности, Бог дарује верном слуги Своме разум Истине, или разум духовни. Овај је разум могуће и дужно сматрати здравим разумом, он је објављена вера, тако ненадмашно описана од светог апостола Павла у 11. глави његове посланице Јеврејима.

Темељ духовног расуђивања је Бог. На овом тврдом камену оно се зида и зато се не колеба, не пада. А то што називате здравим разумом ми, хришћани, сматрамо разумом толико болесним, толико помраченим и заблуделим, да се његово излечење друкчије и не може остварити него одсецањем свих

знања која га сачињавају, мачем вере, и њиховим одбацавањем. А ако се сматра здравим и признаје таквим на некаквом темељу неизвесном, климавом, неодређеном, који се непрестано мења, онда ће он, као здрав, неминовно одбацити Христа. Ово је доказано искуством.

Па шта вам то говори ваш здрави разум? Да је сматрати погибију добрих људи, који не верују у Христа, противно вашем здравом разуму. И не само то, таква пропаст врлих противна је милосрђу тако свеблагот Бића, какво је Бог. Разуме се дошло вам је откривење свише о овом предмету, о томе шта је противно а шта није противно милосрђу Божјем? Није, него здрав разум показује ово.

Ах, ваш здрави разум!... Међутим, будући при вашем здравом разуму, како то мислите да можете сопственим ограниченим човечијим умом да схватите шта је противно и шта није противно милосрђу Божјем? Дозволите да кажем наше мишљење. Јеванђеље, односно Христово учење, или Свето Писмо, друкчије још речено, света Васељенска Црква, открили су нам све што човек може знати о милосрђу Божјем, које превазилази свако умовање, и свако поимање човеково недоступно је за њих. Узалудно је заносење ума човековог када настоји да дефинише безграничног Бога, када настоји да објасни необјашњиво, и да потчини својој уобразиљи... кога? Бога! Такав подухват је прегнуће сатанско!... Имаш име да си хришћанин, а не знаш учење Христово!

Ако се из овог благодатног, небеског учења ниси научио да је Бог несазнајан, пођи у школу и чуј чему се уче деца. Њима

објашњавају предавачи математике у теорији бесконачног да се оно, као неодређена величина, не потчињава оним законима којима су потчињене одређене величине - бројеви, да резултати његови могу бити сасвим супротни резултатима бројева. А ти хоћеш да ограничиш законе дејства милосрђа Божјег и говориш: ово је у складу са њим, ово му је противно. То је у складу или у нескладу са твојим здравим разумом, са твојим схватањима и осећањима. Следи ли из тога да је Бог дужан да схвата и осећа онако како ти схваташ и осећаш? А управо то и захтеваш од Бога.

То је сасвим неразуман и крајње горди подухват. Па не окривљуј просуђивања Цркве за недостатак здравог смисла и смирења: то је твој недостатак! Она, света Црква, само постојано следи учење Божје о дејствима Божјим, откривено од Самога Бога.

Послушно за њом иду истинска њена чеда, просвећујући се вером, потирући разметљиви разум, који устаје на Бога. Верујемо да можемо знати у Богу само оно што је Бог благоволео да нам открије. Ако би било другог пута ка Богопознању, пута који бисмо могли прокрчити уму своје сопственим напорима, не би нам било даровано откривење. Оно је дано зато што нам је неопходно. Пуста су и лажна сопствена самоизмишљања и скитања ума човечијег. Кажете: "Јеретици су такође хришћани". Откуд вам то?

Зар ће се неко ко назива себе хришћанином а ништа не зна о Христу, због крајњег незнања свога решити да себе сматра исто таквим хришћанином као што су и јеретици, а свету веру

хришћанску неће разликовати од порода проклетства - богохулне јереси?

Другачије расуђују о овоме истински хришћани. Многобројни зборови светих примили су венац мученички, сматрали за боље најжешће и најдуготрајније муке, тамницу, изгнанство, него да пристану да саучествују са јеретицима у њиховом богохулном учењу. Васељенска Црква свагда је сматрала јерес смртним грехом, свагда је увиђала да је човек, заражен страшном болешћу јереси, мртав душом, далек од благодати и спасења, да је у општењу са ђаволом и његовом погибијом. Јерес је грех ума. Јерес је више грех ђаволски, него људски; она је кћер ђавола, његов изум, - бешчасће, блиско идолопоклонству.

Оци обично називају идолопоклонство неверјем, а јерес - зловерјем. У идолопоклонству ђаво преузима на себе божанску част од заслепљених људи, а помоћу јереси он чини заслепеле људе саучесницима свог главног греха - богохуљења. Ко прочита пажљиво "Одлуке Сабора", тај ће се лако уверити да је карактер јеретика сасвим сатански.

Он ће увидети њихово ужасно лицемерје, прекомерну гордост, запазиће понашање које се изражава у непрекидној лажи, уочиће да су се они одали разним ниским страстима, увидеће да се они, када имају могућност, решавају на све најстрашније преступе и злодела. Нарочито је приметна њихова непомирљива мржња према чедима истините Цркве и жеђ за њиховом крвљу!

Јерес је скопчана са окорелошћу срца, са страшним помрачењем и кварењем ума, - упорно се одржава у души њоме зараженој - и тешко је човеку исцељење од ове болести. Свака јерес садржи хулу на Духа Светога: она или хули на догмат о Светом Духу, или на дејство Светога Духа, али обавезно хули на Светога Духа. Суштина сваке јереси је богохуљење. Свети Флавијан, патријарх константинопољски, који је запечатио крвљу исповедање истините вере, произнео је одлуку помесног Константинопољског сабора према јересијарху Евтихију следећим речима:

"Евтихије, до сада јереј, архимандрит, потпуно је разоткривен и у прошлим својим поступцима и у садашњим својим изјашњењима о заблудама Валентина и Аполинарија, у упорном слеђењу њиховом богохулству, тим више што он чак није ни саслушао наше савете и поуке да прихвати здраво учење. И зато, плачући и уздишући због његове коначне погибије, објављујемо у име Господа нашег Исуса Христа да је он пао у богохулство, да је лишен сваког свештеничког чина, општења са нама и управљања својим манастиром, дајући на знање свима који од сада буду општили са њим, или га посећивали, да ће сами бити подвргнути одлучењу".

Ова одлука је образац заједничког мишљења Васељенске Цркве о јеретицима; то опредељење је признала сва Црква, а потврђено је Васељенским Халкидонским сабором. Евтихијева јерес састојала се у томе што он није исповедао две природе у Христу по оваплоћењу, како исповеда Црква, већ је допуштао једино природу Божанску. Рећи ћете: само то!...

Забаван је по своме недостатку истинског знања и горко жалостан по своме својству и последицама одговор неког лица коме је поверена власт овога света, светом Александру, патријарху александријском, о аријанској јереси. То лице саветује патријарха да сачува мир, да не започиње препирке, толико противне духу хришћанства, због неколико речи. Пише он да не налази ништа за осуду у учењу Аријевом, - само понеку разлику у обртима речи - тек толико!

Ти обрти речи, примећује историчар Флери, у којима "нема ничег за осуду", одбацују Божанство Господа нашег Исуса Христа - само то! Оповргавају, значи, сву веру хришћанску - тек толико! Приметно је да су све древне јереси, под различитим маскама које су се мењале, тежиле ка једном циљу: одбацивале су Божанство Логоса (Речи) и изопачавале догмат о оваплоћењу.

Најновије понајвише настоје да одбаце дејства Светога Духа: са ужасним хулама оне су одбациле Божанствену Литургију, све свете тајне, све, све оно где је Васељенска Црква свагда препознавала дејство Светога Духа. И све су то назвале установљењима људским - дрскије: празноверјем, заблудом! Разуме се, у јереси ви не видите ни разбојништво ни крађу! Можда је само због тога не сматрате грехом? Ту је одбачен Син Божји, ту је одбачен и похуљен Дух Свети - само толико! Онај ко је прихватио богохулно учење и држи га се, онај ко произноси богохуљење, не отима, не краде, чак и чини добра дела пале природе - он је предиван човек!

Како може Бог њему да ускрати спасење!... Сав узрок последње ваше недоумице, исто као и свих осталих, јесте дубоко непознавање хришћанства. Немојте мислити да је такво незнање неважан недостатак. Не, његове последице могу бити погубне, нарочито сада када су у друштву у оптицају небројене безвредне књижице са хришћанским насловом, а са учењем сатанским.

Не познајући истинито хришћанско учење, олако можете прихватити мисао лажну, богохулну као истиниту, присвојити је, а заједно с њом усвојити и вечну погибију. Богохулник се неће спасити. А те недоумице које сте изразили у вашем писму, већ јесу страшни противници вашег спасења. Њихова суштина је - одрицање од Христа.

Не играјте се вашим спасењем, не поигравајте се, иначе ћете вечно плакати. Бавите се читањем Новог завета и Светих Отаца Православне Цркве (никако не Терезе, не Фрање и осталих западних умоболника које њихова јеретичка црква издаје за свеце).

Научите код Светих Отаца Православне Цркве како правилно разумевати Писмо, какав начин живота, какве мисли и осећања доликују хришћанину. Из Писма и живе вере изучите Христа и хришћанство. Пре но што дође страшни час у који ћете бити дужни да станете на суд пред Богом, стекните оправдање дато од Бога на дар свим људима - посредством Хришћанства.

